

*Александар Гајић**

Институт за европске студије, Београд, Република Србија

ГЕОПОЛИТИЧКЕ ПОСЛЕДИЦЕ БАШАР АЛ АСАДОВОГ ПАДА У СИРИЈИ**

Сажетак

Следећи теоријски оквир класичне геополитичке анализе, рад пружа геополитички преглед промене власти у Сирији у завршници тамошњег дугогодишњег грађанског рата, као и ток војних операције те приказ непосредно успостављеног новог стање на терену. У уводном делу рада објашњавају се основне слабости режима Башара Ал Асада, као и главни погрешни потези који су проузроковали његов крах у периоду од само једанаест дана. Други сегмент рада објашњава геополитички значај Сирије у историјској перспективи указујући на његове константе у оквиру Леванта као међупростора на Блиском истоку смештеног између области које, у различитим историјским епохама, заузимају регионалне геополитичке силе. На овај начин се указује на сличност некадашњих са садашњим приликама. Средњи део рада бави се геополитичким димензијама новоуспостављеног стања, идеолошко-политичком позадином ХТС, владајуће војне фракције у новој, сунитској влади у Дамаску, као и њеним односом са другим фракцијама и њиховим упориштима на просторима појединих регија унутар Сирије. Трећи део рада бави се утицајем спољних великих и регионалних сила на прилике у савременој Сирији и њиховим интересним пројекцијама које се међусобно у

* Имејл адреса: sasa95gajic@gmail.com; ORCID: 0000-0002-3873-0231.

** Рад је настао у оквиру научно-истраживачке делатности Института за европске студије у Београду, коју финансира Министарство за науку и иновације.

многоструку сукобљавају. Завршни део рада бави се прогностичком проценом даљих геополитичких перспектива пост-асадовске Сирије узимајући у обзир постојеће антагонизме и различите интересе како сиријских војних и етничких формација тако и спољних сила.

Кључне речи: пад Башар Ал Асада, сиријски грађански рат, Левант, геополитика, интереси великих сила на Блиском истоку.

ХРОНОЛОГИЈА ПАДА РЕЖИМА И ЊЕГОВИ УЗРОЦИ

Сиријски грађански рат представља једно од тежишних места светског геополитичког надметања у 21. веку. После петогодишње (2019–2024) пат позиције, сукоб је ушао у нову, турбулентну фазу која је изменила природу власти у Сирији и регионалну ситуацију, али и шире геополитичко окружење (Lopez de Miguel 2025, 148–149). У овом раду покушаћемо да, користећи модел класичне геополитичке анализе, учимо могуће последице новонасталог стања у Сирији како на регионалну геополитичку динамику тако и на околне регионе, стратешке позиције најважнијих међународних субјеката, као и на укупну глобалну безбедности.

У року од само једанаест дана режим Башар Ал Асада (*Bashar al-Assad*) (који је под контролом држао око 70% сиријске територије) се распао; простор који је до тада контролисао пао је у руке сунитских побуњеника предвођених милитантима из групе ХТС (*Hayat Tahrir Al-Sham*), радикалним исламистима из некадашњег Фронта Ал Нусра (*Al-Nusra Front*) који су раскинули своје везе са Ал Каидом (*Al-Qaeda*) и усмерили се више у правцу арапског национализма. Преокрет је почео 27. новембра 2024. године: тада је ХТС, заједно са побуњеницима из СНА – Сиријском националном армијом (*Syrian National Army*), који су до тада држали мањи део сиријске територије (махом у провинцији Идилб), започели своју офанзиву према Алепу. Муњевита операција, потпомогнута Турском из позадине, смерала је да искористи опадајућу снагу владиних трупа и њене слабашне одбрамбене позиције на северу Сирије. Побуњеници су веома брзо заузели преостали део провинције Идилб и значајни

простор око Алепа. Сиријска војска – развучена дуж територије коју је контролисала и разједињена унутрашњим поделама – није била у стању да пружи иоле ефикаснији отпор. Већ 29. новембра побуњеници су започели свој продор у Алепо град кога су 2016. године, уз мукотрпне и дуготрајне борбе, у свој посед повратиле владине снаге. Пад овог великог града већ сутрадан сигнализирало је незауостављиво урушавање војне моћи сиријског режима. У исто време, побуњеници из јужног дела земље започели су сопствену офанзиву и заузели градове Дара и Сувада.

Асадов режим започео је контраофанзиву 1. децембра. Циљ јој је био да поврати изгубљену територију, али се она свела на ограничене авио-ударе и прегруписавање трупа према новоосвојеним побуњеничким положајима. Било је јасно уочљиво да сиријској армији недостаје и људства и технике да још једном преокрене ситуацију у своју корист. Асадови дотадашњи главни савезници, Русија и Иран, оклевали су и процењивали новонастале прилике: руска авијација се упустила у веома ограничено борбено дејство, док су Иранци, уместо војне помоћи, понудили само дипломатске услуге. Хезболах, Асадови шиитски либански савезник, био је заокупљен својим јадом услед вишемесечних сукоба са израелским трупама у јужном Либану. У таквим околностима, сунитски побуњеници су наставили своју офанзиву.

Између 2. и 4. децембра 2024. године ХТС и њихови савезници додатно су искористили све слабости сиријске војске, настављајући свој продор на југу, ка стратешки важној Хами, месту где је 2011. године и започео грађански рат. Хама је пала у руке побуњеника 5. децембра. Продор побуњеника се даље усмерио ка Хомсу, стратешки још важнијем граду који представља раскрсницу између приобалног, алавитског дела Сирије са Дамаском и његовим пустињским залеђем. Већ 6. децембра Хомс се нашао у потпуном окружењу, да би се, дан касније, посада у граду предала. Ово је био кључни тренутак у офанзиви: уместо да брани престоницу, сиријска војска је одступила и почела да се распада; Башар ал Асад је 7. децембра авионом побегао из земље, тако да су побуњеничке колоне већ 8. децембра умарширала у престоницу и прогласиле победу. Тиме је окончано пола века владавине породице Асад над Сиријом.

Шта су били узроци овако нагле пропасти режима који се упорно одржавао на власти дуже од 13 претходних ратних година?

У првом реду, они се могу наћи у исцрпљености сиријске државе услед деценијског ратног сукоба, али и западних санкција који су ослабили режим и у економском, политичком и војном смислу (Borgoňoz Moya 2025), Наиме, Сирија је и пре грађанског рата имала велике проблеме са систематском корупцијом, хроничном незапосленошћу и урушавањем функционисања јавних служби. У ратним условима, све ово само се још додатно погоршало. Режимска репресија постала је једини приступ решавању нагомиланих проблема, од којих су највећи били они везани за лоше економско управљање и немогућност да се стимулише привредни раст услед, између осталог, чврсте укореењености мреже привилегованих слојева насупрот осиромашеном мноштву. Током грађанског рата сиријски БДП (Бруто друштвени производ) пао је за читавих 87%, без икаквих изгледа да се тенденција преокрене (Dzulhisham 2024, 2). Други важни узрок слабости режима лежао је у његовом великом ослањању на спољне савезнике као што су Русија и Иран, али, пре и изнад свега, у његовој нееластичности и неспособности да постигне компромисе са сукобљеним ратним фракцијама током мировних преговора у Астани, задржавајући своје максималистичке, нереалне позиције које њени савезници нису хтели ни могли да подрже. На све то надовезало се супарничко јачање које је подржала неоосманистичка Турска, као и штета коју је шиитским савезницима у Либану нанео Израел. Иако су, у суштини, међусобно супротстављене, стратегије спољних покровитеља побуњеника довеле су до у овим околностима до синергијског ефекта у правцу њиховог јачања; све то је, у збиру, довело до (не)очекиваног ратног обрта.

Како бисмо сагледали геополитичке перспективе Сирије након ратног преокрета и њене шире последице, неопходно је претходно разумети сиријску класичну геополитичку позицију у оквиру простора Леванта. Имајући је у виду, биће нам могуће да сагледамо интересне пројекције савремених регионалних и светских актера у новонасталим приликама, као и да уочимо постојеће и настајуће противуречности. Тек тако и тада ћемо бити у могућности да сагледамо могуће шире последице промене геополитичких прилика у Сирији.

ГЕОПОЛИТИЧКИ ЗНАЧАЈ СИРИЈЕ НА ЛЕВАНТУ: ИСТОРИЈСКЕ И САВРЕМЕНЕ ТЕНДЕЦИЈЕ

Простор Леванта сачињава контактни део блискоисточног Римланда (Makinder 2009) са Средоземним морем преко кога се Азија повезује са Европом. Уз Сирију као државу која обухвата највећи део Леванта, овај простор чине још и Либан, Палестина и Јордан. Левант је окружен са четири јасно уочљиве географске целине које представљају историјске регионалне геополитичке центре: на северу је Мала Азија, на истоку Месопотамија (и иза ње – Персија), Египат је на југу, а Арапско полуострво на његовом југоистоку. Левант је, у ствари, у континенталним размерама један мали (међу)простор који представља театар за геополитичко надметања регионалних сила на средњем делу Римланда. У различитим историјским моментима, он постаје или „плен” једне од преовлађујућих регионалних сила или, у случају успостављене равнотеже снага између њих, својеврсна „тампон зона” којом се разграничавају њихови утицаји (Tzarias 2019).

Историја Леванта је историја надметања великих сила за контролу овог простора. Најчешће су се за геостратешку доминацију над њим бориле две или три силе: Новоегипатско царство са Хетитским царством, Асирци са малоазијским силама раног гвозденог доба, Селеукиди са Птолемејима, Римљани са Парћанима, Византија са Персијом (под владавином задњих Сасанида), а потом и са арапским Калифатом, Мамелуци са католичким крсташима и Турцима Селџуцима. Од 16. века простор Леванта потпао је под империјалну власт Турака Османлија који су завладали великим делом Блиског Истока и Северне Африке, „гутајући” тамошње регионалне силе и стварајући својеврсни „Османски мир” (*Pax Ottomanica*) у виду обновљеног универзалног Калифата. Империјала пацификација овог простора трајала је све до краја Првог светског рата, када ће победничке силе Антанте, на развалинама Османског царства, исцртати нову мапу целог Блиског истока, укључујући Левант (Сајкс-Пиков план – *Sykes-Picot Plan*). Границе држава које ће тада бити нацртане остаће углавном непромењене до данашњих дана.

Савремена Сирија не представља хомогену геополитичку целину. Њу, у оквиру Леванта, чине више мањих географских области. Док у случају територијалног простирања околних

регионалних сила, попут Египта или Турске, постоји јасан географски везујући елемент (у првом случају – то је долина Нила, у другом – анадољска висораван), Сирији – и у географском и геополитичком смислу – недостаје хомогени физичко-географски „вежући елемент” око кога би било могуће преовладати унутрашње микрофрагментације и одолети спољним упливима. Напротив, поједине сиријске географске микроцелине ближе су (или, чак, представљају једну целину) са просторима у околним, суседним државама, него што имају међусобне везе. Сиријско приморје на северозападу земље, са ланцем планина и висоравнима у којима живе енклаве Алавита, Друза и Маронита, представља целовит простор само са својим продужетком – са Либаном, док са унутрашњошћу сиријске пустиње имају врло мало додирних тачака. Источно од овог подручја смештена је висораван дуж реке Оронтос и долине Бека, иза које се налази нови ланац планина и висоравни (Анти-Либан, Цабал ал Друз и Хавран), а тек онда оаза у којој је смештен Дамаск. „Дамаск је смештен на путном коридору који из Месопотамије, са истока, кроз пустињу иде пут либанског приморја (некадашње древне Феникије). Он стратешки надзире овај правац, као и правац на североисток, кроз полупустињу и степу преко Хомса и Хаме до Алепа, најсевернијег крајка ‘плодног полумесеца’, месопотамског накривљеног лука” (Гајић 2015, 170). Северни део земље, смештен на горњем делу месопотамског лука, са гравитационим центром у Алепу, заправо је ближи Анадолији него другим деловима Сирије. И он (и провинција Идилб) чине место повезивања Леванта са Малом Азијом на северу и са Месопотамијом на Истоку, односно – преко Хомса као својеврсним коридором – са Медитераном. Другим речима, приобаље Сирије чији једну целину са Либаном; регија око Алепа представља предворје Анадолије, а највећи, унутрашњи део сиријске пустиње пуно је ближи Месопотамији него другим деловима своје земље. Због тога простор Сирије стално гравитира ка својим спољним, центрифугалним утицајима (у првом реду из Анадолије и Месопотамије). Њима једину историјски потврђену противтежу представља Дамаск као својеврсна утврђена оаза. Још од античких времена, Дамаск се изнова и изнова потврђује као самостално језгро које је, неретко, у стању да прави савезе и ослони се на друге расположиве спољне центре моћи и тако оствари свој утицај на периферне просторе како се ови не би

спојили са околним – знатно хомогенијим и већим – географским и геополитичким просторима (Wakim 2012)

Премда су модерну сиријску државу створиле водеће чланице Антанте (Француска и Енглеска) након Првог светског рата, срж постојања и одржања ове државе представљало је удруживање Алавита из левантског приморја са трговачким слојевима у Дамаску. Овај савез задњих педесет година био је само потврђен под руководством породице Асад, оца Хафеза (*Hafez al-Assad*) и сина Башара. Наиме, као и у Либану са Маронитима, „Французи су окуражили групу познату као Низајриси која је живела дуж сурове сиријске обале, преименовавших их у Алавите, како би им дали религијски кредибилитет и увукли их у сиријску војску током француског мандата” (Bhalla 2014), а затим обликовали територије у својој сфери утицаја према сопственим колонијалним интересима. Године 1920. створили су државе Дамаск, Алепо и Алавитску државу, а годину дана касније и државу Цабал (којом су владали Друзи) и Санцак Александрета, који је касније уступљен Турској (у којој је он постао савремена провинција Хатај). Елите у Дамаску биле су носиоци отпора француској колонијалној управи. Када се 1943. године завршио француски колонијални мандат, поступним уједињавањем Дамаска, Алепа и држава Алавита и Друза настала је Арапска република Сирија.

И поред уједињујуће улоге Дамаска, многи делови земље остали су подложни утицајима суседних регионалних сила: „Североисточни део земље (Ал Хасака, Ал Камишли па до Еуфрата на истоку) је под упливом Ирака; регија Алепа има јаке, хиљадугодишње везе са турском Анадолијом. Алавити у приморју и житељи престонице Дамаска имају снажно развијене односе са трговачком елитом у Бејруту, а Друзи са Јорданом и, преко њега, даље, са арапским пустињским племенима” (Гајић 2015, 171). Оваква ситуација трајала све време трајања владавине куће Асада, све док се, у драстично промењеним околностима услед „Арапског пролећа” широм Блиског истока, на простору Сирије није разгорела побуна. Она је помогнута спољним уплићањем свих историјски присутних геополитичких актера на простору Леванта – прерасла у дугогодишњи грађански рат. Помиритељски тонови суседних, сунитских држава, са избијањем сукоба у Сирији, убрзо су се претворили у отворено стављање на страну побуњеника.

Њих су предводили Саудијска Арабија, Катар и Турска. Видевши у њиховом настајању „заверу сунита” коју треба осујетити, уз Асадов режим одмах се сврстао Техеран као његов кључни стратешки савезник. Преостали суседи, попут Либана и Ирака, који су имали сличне структуралне (махом етничко-секташке) проблеме, посредно и само у извесној мери, мимо своје воље су увучени у нарастајући конфликт (Nerguizian 2014). Интерес директно умешаних спољних сила, попут Турске и Саудијске Арабије, био је очигледан: рушење Асадове власти и њено преузимање од стране сунитских група урушило би шиитско-маронитску алијансу и потиснуло настајућу иранску хегемонију на Блиском истоку (тзв. „шиитски лук” од Либана до Ирака).

Околне сунитске државе „играле” су на различите фракције међу сиријским сунитима: Катар је помагао радикалне исламистичке групе под идеолошким утицајем „Муслиманског братства”; Ријад је подржавао како умереније побуњеничке групе тако и оне блиске Алавитима; Турска је испрва подржала умереније, неисламистичке устанике попут „Слободне сиријске армије”, посебно стрепећи од аутономистичких тежњи сиријских Курда (Chiriatti 2012). Касније, ова земља је пребегла и инструментализацији сунитских милиција попут ХТС и СНА како би, преко њих, остварила своје виталне циљеве и консолидовала свој утицај и у исламистичком, и секуларном табору.

Њима насупрот стајао је Асадов режим у Дамаску у чврстом савезу са Техераном, а из другог плана и Русија и Кина са својим стратешким интересима и плановима. Русија се сврстала уз Асада (од 2015. и војно ангажовала) пре свега због заштите из наслеђених војних база из хладноратовских времена на сиријском приступу Средоземљу (лука Тартус) (Trujillo 2025, 2–3), а Кина због својих континенталних планова о изградњи „Новог пута свиле” у којој важан сегмент играју односи са Ираном. У руском виђењу, пад Сирије би у перспективи могао довести Иран у полуокружење и отворити пут да, преко сунитских држава и њихових радикалних „проксија”, западне силе упливишу на дешавања на Кавказу и Средњој Азији, чему се Москва одлучно супротставља (Trujillo 2025, 4–5). На сличним стратешким позицијама, али са мање израженим степеном бојазни, стајала је и Кина, која у Ирану види дугорочног савезника, а у САД и њеним савезницама – потенцијалну претњу.

Са друге стране, Израел и САД су као највећу регионалну претњу детектовали Иран. Зато им је сиријски грађански рат добро дошао да ову претњу трајно одстрани и побољшају своје стратешке позиције у овом делу света. Од самог почетка конфликта, обе силе, а нарочито САД, подржавале су побуњеничке групе попут Слободне сиријске армије (*Free Syrian Army*) и Курде из Сиријских демократских снага – СДФ (*Syrian Democratic Forces*). Све то је чињено са циљем да власт у Сирији преузму што је могуће умереније, а не радикалне исламистичке снаге са антизападним (укључујући и антиизраелским) усмерењем, јер би тако један опасан противник само био замењен другим, потенцијално још опаснијим. Управо из ових разлога, паралелно са обавештајном подршком побуњеничком продору ка Дамаску, Израелске оружане снаге (ИДФ) су појачале своје војне операције на простору Сирије. Израелске ваздушне снаге извеле су преко 480 борбених летова којим је, практично, збрисан напуштен Асадов арсенал наоружања и ратна авијација распоређена по аеродромима и депоима широм сиријске територије, све са циљем да се онеспособе сви војни потенцијали пре него што падну у руке новим господарима ситуације на терену. Такође, израелске трупе су на дан пада Асадовога режима започеле инвазију јужног дела Сирије који се ослања на Голанску висораван, стварајући нову окупирану „тампон зону” на падинама планине Хеврон, надамак самог Дамаска (*Al Jazeera 2024*). Током продора на југ Сирије, Израелци су додатно уништили све постојеће војне објекте, претварајући тамошњу заједницу мањинских Друза у своје локалне „проксије”, којима су даривали изградњу новопроглашене аутономије. Овакво деловање Израела изазвало је код нових власти у Дамаску, али и УН, осуду за кршење међународног права и суверенитета Сирије. Власти из Тел Авива се нису пуно обазирале на то, правдајући упад на територију суседне земље нужним актом усмереним за заштиту сопствене безбедности.

ГЕОПОЛИТИЧКЕ ДИМЕНЗИЈЕ НОВОУСПОСТАВЉЕНОГ СТАЊА

Кључну улогу у испуњавању простора сиријског „вакуума моћи” насталог падом Асада имала је ХТС која је, уз помоћ СНА, извела војну офанзиву која је прекренула ток грађанског рата.

Ради се о тек донекле реформисаним исламистичким војним формацијама¹ насталим 2017. године од ранијих припадника Ал Нусра фронта, локалног изданка Ал Каиде. Након отпочињања рата у Сирији, Ал Нусра фронт је владао већим делом провинције Идилб са стриктно исламистичком политиком, сасвим на линији својих истومیшљеника, попут Ал Звахирџа (*Al Zawahiri*) и Бин Ладена (*Osama bin Laden*). „Лидери ултралибералне организације видели су прилику да искористе сунитске муслимане како би и даље водили своју глобалну джихадистичку револуцију која је запала у слепу улицу. Избијање „Арапског пролећа” 2011. даће Ал Каиди нову прилику. Ал Нусра се поставила као једна од најорганизованијих и најефикаснијих опозиционих скупова влади Башара Ал Асада. Војници Ал Нусре били су дисциплиновани и вешти те су заузимали важне градове и села. Ал Нусра је од својих првих дана функционисала под водством актуелног лидера ХТС, Абу Мухамеда Ал Џуланија (*Abu Mohammad al-Julani*). Он је изградио репутацију харизматичног вође с војничким и идеолошким ауторитетом. Иако је повезаност с Ал Каидом у почетку била предност, са проласком година показало се како је то главни проблем зашто организација не може напредовати” (Šerić 2025). Због свега тога, у лето 2016, Џулани је обнародовао прекид односа са Ал Каидом и преименовао Ал Нусра фронт прво у Џабат Фатах Ал Шам (*Jabhat Fatah al-Sham*), а касније, након прикључења још низа других исламистичких групација, у „Хајат Тахрир ал Шам” (*Hayat Tahrir al Sham – HTS*). Разлози за промену били су пре свега прагматични, са циљем да се одстране негативне последице везе са Ал Каидом које су одбијале шире слојеве сиријских сунита и онемогућавала побољшање међународне репутације ове оружане формације. Такође, промена имена сигнализирала је прилагођавање сунитског радикализма локалном сиријском контексту, тј. његову национализацију, а удаљавање од глобалног исламизма. Стратешки циљ је био да се створи шири сунитски војни покрет који би ефикасно овладао прво целом провинцијом Идилб, а после и ширим сиријским просторима. „Међутим, технички прекид с Ал Каидом није значио стварни раскид с идеологијом радикалног исламизма. У тајности ће новобрендирана Ал Нусра наставити одржавати тајне везе с Ал

¹ О односу ислама и исламизма видети више на (Lišanin 2014).

Каидом, као и стратешку и оперативну сарадњу. Многи кључни лидери и оперативци задржали су своје екстремистичке ставове које су козметички прилагодили стварности на терену. Радило се о тактичким, а не стратешким променама” (Šerić 2025). Управо на основу ових сазнања, Американци су још 2018. године ставили ХТС на листу терористичких организација (следиле су их у томе и владе већине западних земаља), са које је, опортуно, она скинуте после догађања у децембру 2024. године, након што је у њеним рукама завршио већи део Сирије.²

У идеолошком смислу, ХТС је поред тактички мотивисане инклузивности за суните којима није близак исламизам – прикривено, али несумњиво остао одан својој салафистичкој идеологији повратака „чистом исламу” и оружаном борби као легитимном путу за рушење неисламских друштвених уређења и успостављање правоверне власти. У политичком погледу, ХТС је био лојалан алтернативној влади сиријских опозиционара тзв. „Сиријској влади спаса”, у чије име је деловао, поред покрајине Идилб, у покрајинама Алепо, Хама, Дара и самом Дамаску. Током владања провинцијом Идилб, ХТС се придржавао примене ригидно тумаченог шеријатског права у свим сегментима друштва, посебно по питању права жена и верских мањина. Репресија према цивилном становништву, конфискација имовине и егзекуције милитаната ривалских оружаних снага – карактеришу владавину ХТС (Šerić 2025). Ово је било посебно изражено након побуне дела становништва у провинцији Идилб на почетку 2024. године, највише због пређашњег високог степена репресије и лоше управе (Borgoňoz Moya 2025). И поред високог степена унутрашње ригидности, ХТС према споља карактерише изразити прагматизам, како у својим прокламованим настојањима да се одупре спољним утицајима да се мешају у сиријски грађански рат, тако и у истовременом приближавању Турској (Borgoňoz Moya 2025) и оружаним групама који су под турском непосредном контролом или претежним утицајем.

Водећа оружана скупина овог типа је СНА. То је коалиција опозиционих бораца, пребегла из Асадовога табора и локалних

² Са списка терористичких организација ХТС је у САД званично скинут 7. јула 2025 године, а у Великој Британији 21. октобра 2025. године. СБ УН учинио је исто 6. новембра, што су, крајем 2025, следиле и земље-чланице ЕУ (Zelina 2025).

господара рата, наоружана и финансирана од стране Турске, уз обилну помоћ регуларних турских трупа у пограничним турско-сиријским областима. СНА је представљала ударну оружану формацију у борбама у северној Сирији како против Асадових лојалиста, тако и против курдске гериле, главних турских противника. Упркос својој фрагментираној структури и недостатку идеолошког јединства, СНА је давала побуњеницима суштинску потпору у људству и логистици.

Ту је затим и милиција Друза, регионална паравојна формација која се спорадично борила против регуларне сиријске војске на јужном оперативном правцу. Углавном неутрална током највећег дела грађанског рата, она је штитила сопствена етничка подручја, спречавала регрутацију саплеменика у Асадове трупе и допремала провијанте њеним противницима. У одсутном тренутку, у кључним данима на почетку децембра 2024, она је извела продор ка Сувади (Reuters 2024a).

Поред њих ту су, наравно, и курдске оружане снаге познатије као СДФ. Оне представљају коалицију курдских и арапских милиција на североистоку земље које не само да су се успешно одупрле Асадовој реинтеграцији овог дела Сирије у јединствени политички простор, већ су, паралелно, водиле оштре сукобе са турским регуларним трупама и СНА. Курдске снаге су биле главни савезник САД у борби против ИСИЛ – Исламска држава Ирака и Леванта (*Islamic State of Iraq and the Levant*) током друге деценије 21. века. Главни циљ Курда у Сирији је одржавања аутономне владавине над просторима које контролишу, у стилу „аутономије Ербила” која од раније постоји у ирачком Курдистану, а коју би признала и централна власт у Дамаску. Пошто су курдске снаге под јаким утицајем ПКК – Курдске радничке партије (*Kurdish Workers' Party*) као сепаратистичке снаге у суседној Турској (тамо их сматрају терористичком групацијом), Анкара (и СНА) виде СДФ за свог главног противника на простору Сирије.

Током коначне офанзиве опозиције ка Дамаску, Курди су координисали своје ратне напоре против Асада са ХТС и њеним вођом Џуланијам ал-Шаром, договорили су међусобно толерисање признајући њихову власт над целом Сиријом, али не одустајући од постигнутог степена самоуправе. Десетог марта 2025. године, СДФ су потписале споразум са новом, привременом владом у Дамаску о приступању заједничким државним институцијама. Овоме је

претходио читав низ сукоба са протурским оружаним фракцијама. Наиме, СНА је, недуго након пада Асада, организовала офанзиву према курдским територијама која је довела до заузећа Манциба (Reuters 2024b) 11. децембра. Посредовањем прво прелазне, а затим и привремене владе под вођством Мухамеда Ал Башира и новог председника Сирије Џуланија ал-Шаре (изабран је на ову функцију 25. јануара 2025), сукоби на североистоку земље су замрзнути (Reuters 2025) током 2025 године, да би се поново распламсали на прелазу у 2026 годину. Уследила је офанзива владиних снага потпомогнутих СНА и специјалним јединицама турске војске, која се завршила тешким поразом курдских снага и губитком великог дела територије који су до тада контролисали.

Други сукоби одвијали су се између преосталих актера сиријског дугогодишњег конфликта: прво су се, крајем фебруара и почетком априла 2025, милиције Друза сукобиле са регуларним сиријским војним трупама око гувернатората Суваде. Све се завршило споразумним примирјем између Дамаска и Друза (Samra et al. 2025). Борбе Друза са бедуинима послужиле су, међутим, као повод за нову интервенцију владиних трупа на подручју Суваде у јулу 2025. године. Ово је резултирало погибијом већег броја Друза цивила. Израелске трупе су узеле у заштиту своје нове „проксије” и извеле ваздушне ударе на сиријске тенкове на овом простору. На крају су, у знак одмазде, ИДФ бомбардовале владине зграде у самом Дамаску, све док ови нису одустали од тога да било шта покушавају на просторима које контролишу Друзи (Holmes 2025).

У приобалном појасу Сирије, близу Латакије као и уз сиријско-либанску границу, током пролећа почели су да избијају учестали сукоби између остатака Асадових лојалиста (Сиријски народни отпор) и владиних трупа. Репресија према Алавитима од стране сунитске већине, укључујући и масовне злочине, драстично се повећала. Од почетка године на просторима настањеним Алавитима, све видљивије је поновно организовање некада елитних сиријских јединица, попут оних познатих као „Тигрове снаге” под командом Ал Хасана (*Suheil Salman al-Hassan*), прекаљеног команданта специјалних снага некада лојалног Башар Ал Асаду. Ове трупе су, после пада режима, прешле у илегалу и прегруписале се (слично као Републиканска гарда након пада Садама Хусеина (*Saddam Hussein*) у Ираку 2003. године). Алавити одржавају везе са својим спољним ратним савезницима из Русије и

Ирана, чекајући повољне околности да интензивирају своја дејства (Lopez de Miguel 2025, 157–158).

Све у свему, ситуација за нове власти у Сирији – иако су се оружани сукоби проредили – далеко је од стабилне. Три могућа правца нове ратне ескалације остају отворена: 1) ескалација између сунитске централне власти и преосталих Асадових лојалиста на просторима које настањују Алавити и хришћани (приобаље Сирије); 2) ескалација између сунитске централне власти и Друза (потпомогнутих Израелцима) на југу земље; и 3) ново продужење сукоба између сунитске централне власти и њених протурских савезника те Турске са Курдима на североистоку земље (ACAPS 2025).

ГЕОПОЛИТИЧКЕ ПОЗИЦИЈЕ СПОЉНИХ АКТЕРА У НОВОНАСТАЛИМ ПРИЛИКАМА

Децембарска промена режима у Дамаску директно је проузроковала промену односа снага унутар простора Сирије. Створен је привремени „вакуум моћи” у коме су превагу, до даљег, однеле опозиционе снаге потпомогнуте спољним актерима са различитим интересним пројекцијама. Све то ће проузроковати читав низ последица по геополитичке прилике у целом Леванту и Блиском истоку, па и у другим светским регијама. Оно што је важно уочити је да је стање на простору Сирије и даље веома ровито и нестабилно, те да се надметања између спољних и унутрашњих актера настављају.

Асадов пад најдубље је погодио Иран: у питању је стратешки пораз и потискивање иранског утицаја са простора Леванта, назад ка Месопотамији (Vorgoňoz Moya 2025). „Шиитски лук” који преко Ирака и Сирије спаја Либан (и савезнички Хезболах) са Ираном је, до даљег, пресечен. Хезболах је претрпео знатне губитке у судару са израелском војском током 2024. године; ирански савезници међу мањинама у Сирији су отерани са власти, притајени, у илегалу, и изложени репресији. Сада је Ирак, са шиитском већином, задњи простор спољне одбране Ирана од непријатељске коалиције западњака, Израелаца и сунитских монархија. Иако су се односи Техерана са Асадом задњих година погоршавали услед његовог покушаја да се приближи сунитским заливским земљама, Ирану никако није требало да изгуби све непоузданијег савезника. Његов

пад у Сирији омогућио је да ваздушни простор ове земље послужи као место за усмеравање ваздушних удара израелске авијације у краткотрајном сукобу Ирана и Израела у Дванаестодевном рату (13–24. јун 2025). Због свега тога, Иран ће бити принуђен да се у будуће све више ослања на недржавне актере на простору целог Блиског истока. То ће још више закомпликовати и онако лоше односе између земаља у целом региону.

Русија је друга велика сила која је, додуше много мањем обиму од Ирана, у губитку услед промене власти у Сирији. Русија у задње време била незадовољна Асадовом кооперативношћу након што су Руси својим дискретним војним упливом спречили његов пад 2015. године, помогли му да порази ИСИЛ и поврати контролу над већим делом земље (Trujillo 2025). Ипак, за Русију Сирија је (посебно након отпочињања рата у Украјини) од мањег значаја: процене да је руска репутација у овом делу света неће драстично опасти због пада Асада нису неосноване, као ни да је претња од преливања исламистичке претње ка Русији знатно мања него пре једне деценије, поготово у контексту што су односи Москве и Анкаре у међувремену драстично побољшани.

Русију пре свега занима очување својих средоземних база у Тартусу и Хмеимиму, тако да она покушава да се, тим поводом, нагоди са новим господарима ситуације у Дамаску (Borgoňoz Moya 2025). Они, за сада, показују добру вољу да не кваре односе са Русијом јер је, дугорочно гледајући, њихова перспектива довољно неизвесна да им не треба да имају против себе још једну велику силу која би, иначе, могла да буде са њима у коректним односима. У случају да буду потиснути из сиријског приобаља, Руси имају алтернативу на простору Либије, код њима савезничког генерала Хафтара, одакле могу да пројектују свој утицај широм Медитерана, Блиског истока и, што је посебно важно, Сахела и Супсахарске Африке. Ипак, садашња ситуација у Сирији слаби руске планове везане за подршку Ирану суоченом са претњама са Запада.

Најупадљивији геополитички добитник услед промене власти у Сирији је Турска (Borgoňoz Moya 2025). Она је систематски подржала опозиционе војне групе које су преузеле власт у Дамаску и срушиле Анкари омраженог Асада. Ипак, ситуација по Турску далеко је од жељене: ХТС, главна фракција садашње власти, није она под непосредном турском контролом, већ само тактички савезник идеолошки стран Турској, а ближи

Катару и Саудијцима. Турски прави „проксији” су они из СНА. Међутим, припадници ове оружане формацији укореењени су само на северу земље, а маргинални међу већином сунитске популације. Проблеми са Курдима из СДФ на североистоку земље, иако су ратне операције након одмрзавања уродиле плодом, остају и опстају јер иза Курда у извесној мери стоје САД (и Израел). Пад Асадовога режима оставио је простор Сирије дугорочно нестабилним и фрагментираним, са *de facto* успостављеном курдском аутономијом коју су власти у Дамаску, у почетку, толерисале а којој се Турска жестоко супротставља.

Заливске државе, пре свих Катар и Саудијска Арабија, подржавале су опозиционе трупе у рушењу Асада како би смањиле ирански уплив у региону. Долазак припадника ХТС, превођених Ал Шаром као новим председником Сирије, доживљен је у овим земљама као велики успех који отвара нове могућности за сарадњу и приближавање између арапских сунита (Hassan 2025, 17–18). Међутим, екстремистичке црте, и код нових власти и код њихових противника, стварају бојазан од даљег развоја догађаја. Ако се новоуспостављени поредак уруши, а сиријска држава поново раздоби на више регија са много милитантних фракција, укључујући и разне исламистичке групе, заливске државе би се могле наћи у ситуацији да изгубе сваки утицај на овом простору. У таквом развоју догађаја, ове државе биле би принуђене да мењају своју геостратешку позицију и спољнополитичке циљеве, вероватно покушавајући да изграде нове односе са својим главним регионалним ривалима – Турском и Ираном.

Израел је, такође, на стратешкој добити услед промене режима у Дамаску. Шиитски лук је пресечен; војни капацитети сиријске војске за дужи низ година осакаћени прецизним бомбардовањем; окупацијом јужне Сирије, до Хеврона, а посебно претварањем Друза у сопствене штићенике (Borgoňoz Moya 2025), Дамаск је стављен под израелски надзор. Ипак, дугорочне перспективе по Израел нису нимало светле: Башаров режим, алавитско-шиитски, био је неекстремистички; нови режим чине исламистички радикали пресвучени у секуларно рухо, са Турском иза себе. На дужи рок, једну велику непријатељску силу, Иран, може да замени друга, Турска, једнако непријатељски настројена према Израелу, а наклоњена Хамасу и Палестинцима. Све то усмерава Израел да ради на даљој дестабилизацији прилика и

потпомагању територијалних фрагментација у овој земљи, пре свега потпомажући мањине као што су Курди и Друзи. То их, међутим, све извесније окреће против сунитске већине и њених турских покровитеља.

САД је све време грађанског рата држао страну опозиционим групацијама у њиховој намери рушења Башар Ал Асада, а посебно Курдима из СДФ који су представљали америчке кључне савезнике у борби против разних исламистичких радикала, нарочито оних из ИСИЛ. Иако Вашингтон пад Асада види као свој успех, постоји јасна свест и да новонастале прилике компликују остваривање даљих стратешких циљева у региону (Borgoňoz Moya 2025). На власти су само реторички кооперативни, ребрендирани радикали са којима се до недавно ратовало; турски савезник из НАТО чека прилику да се обрачуна са Курдима и не преза од нове, крајње конфронтације (директно или преко „проксија“) ни са Американцима на тлу Сирије; савезнички Израел води одвећ ратоборну политику која може лако да се обије Американцима о главу широм Блиског истока; проблеми са у Сирији пресеченим „иранским луком“ далеко су од решења.

Ту је и читав низ недржавних, махом парамилитарних актера: ИСИЛ (Вајагић 2014), иако је претрпео тежак пораз, полако поново помаља своју главу на простору Леванта и Месопотамије (Al Jazeera 2025). Са две-три хиљаде активних бораца и око девет хиљада њих који су притворени, ИСИЛ је у новонасталим политичким фрагментацијама поново основао своје ћелије и започео низ активности на просторима где је некада био најјачи, у регијама око Раке, Дар ел Зора и Хасакаха. Само у години уочи пада Асадовог режима терористички напади (њих око 700) ове групације су се утростручили у односу на претходни период. Иако су ИСИЛ устаничке активности још увек оне „ниског интензитета“, оне су смртоносне и представљају озбиљну опасност за нови режим у Дамаску, нарочито у случају да успеју да ослободе своје саборце из заробљеничких логора у Ал-Холу и Роју, чиме би појачали бројност својих борбених формација (Sthuni 2025).

ХТС, устоличен на власти у Дамаску, и даље одржава једва прикривене везе са Ал Каидом и, упркос инклузивној реторици, у својим руководећим редовима има људе који сновијају обнову исламистичког Калифата. Њихови дојучерашњи главни противници, курдске милиције из СДФ, не одустају од својих

амбиција да легализују аутономију створену на терену, за шта налазе на огорчен отпор како нових власти у Дамаску, тако и саме Турске. Ипак, покровитељство САД и Израела ограничило је настављање непријатељстава и сукоба. Могућност легализовања територијалне аутономије у својеврсну курдску „државу у држави” брине и суседни Ирак где Курди већ имају извојевани аутономни статус, тзв. „Курдску регионалну владу” која би могла да крене у продубљивање аутономије ка стварању курдске самосталне државе са перспективном придруживања сиријских и турских Курда, најбројнијих етничких мањина у тим државама.

УМЕСТО ЗАКЉУЧКА: КАКВЕ СУ ДУГОРИЧНЕ ГЕОПОЛИТИЧКЕ ТЕНДЕНЦИЈЕ У ПОСТ-АСАДОВОЈ СИРИЈИ?

Промена власти у Сирији одиграла се пре свега због слабљења бившег режима услед читавог низа узрока као што су: пат позиција на ратишту, замор и дубока разочараност становништва режимом, економски суноврат и корупција, нееластичност Башар Ал Асада да се нађе компромисно решење са већином других ратних фракција, окретање леђа и изневеравање својих кључних савезника, затим неспремност Алавита да након несразмерно високих претрпљених жртава даље гину да режим освоји и просторе до којих њима уопште није стало. Јачање ратних антагониста и њихово удруживање, са друге стране, било је последица подударности интереса спољних играча (Турске, Израела, Саудијске Арабије и САД). То је створило синергијски ефект само по питању рушења режима у Дамаску: након Асадовог пада, њихови даљи интереси се не само не поклапају, већ се, мање или више изражено, директно сукобљавају. Једним мањим делом, за пад Асада крива је промена у односу спољних снага, односно тек донекле смањење снага његових савезника (Хезболаха у Либану) или смањење интереса (Русије, која се приоритетно окренула Украјини, а занемарила Блиски исток) и снага (Иран, који је имао све мање жеље да одлучно брани режим који се показао непоузданим и вероломним).

Стога и актуелне прилике и њихове даље перспективе тешко да могу да доведу до иоле битније промене односа снага на Блиском истоку, а камоли изван њега. Иако је од спољних сила

Иран највише изгубио, а Турска и Израел највише добили, ни једна страна није стекла такво преимућство нити су друге толико на штети да би се то из корена променило регионални однос снага (сукоб Израела и Ирана из јуна месеца то најбоље потврђује). Кључне велике силе – САД, Русија и Кина – иако имају своје интересе на Леванту и Блиском истоку, у наредном периоду своје главне приоритете виде на другим просторима; оне барем до краја 2025, не желе да се дубље уплићу у даље надметање како би донеле превагу било које од регионалних сила на овим просторима.

Довођење на власт „уподобљених” исламиста из ХТС у коалицији са својим „проксијима” не обећава да ће њихов режим на дуже стазе бити лојалан било коме, још мање стабилан и дуготрајан. Турска за своје стварне савезнике може да рачуна само на СНА, а никако на Џуланија и ХТС. Американци могу тек делимично да рачунају на Курде, а Израелци на Друзе. Алавити су у дефанзиви, прегрупишу се и гледају како и уз чију помоћ да сачувају оне просторе Сирије који су им битни. Русија је спремна да, са крајњим прагматизмом, побољша односе са сваким актером који јој омогућава присуство у базама на Средоземљу. За своју репутацију она не мари пуно, јер се она, у својим глобалним размерама, највећим делом стиче и губи у Украјини, а мањи пад њеног престижа у региону због једног непоћудног савезника са становишта Кремља подношљив је и поправљив.

Гледано у широј перспективи, Џулани и ХТС представљају само крхку коалицију радикала који су направили нови договор са елитом из Дамаска у тренутку када је ова, схвативши Асадову истрошеност, посегнула за његовом заменом. Домети нове власти су, међутим, још ограниченији него Асадови: она није у стању да у пуном смислу речи реинтегрише курдски део сиријских територија (што би хтела Турска и њени „прокси” играчи); изгубила је у потпуности контролу на југу земље коју су окупирали Израелци дарујући својим дрским „проксијима” на терену фактичку самосталност уз држање Дамаска на нишану; сем репресалија, они нису у стању да трајније пацификују ни алавитско приобаље Сирије.

У средњерочном периоду, након примиривања ситуације уз задржавање *status quo*, могуће је даља дестабилизација Сирије уз избијање нових конфликта на релацији сунити-Алавити, сунити-Друзи и сунити-Курди. Ово би све досадашње добитнике сиријског

геополитичког преокрета, изузев Израела (који тежи трајном слабљењу и нестабилности прилика у Сирији, по принципу „што горе – то боље”) и даље увлачило и исцрпљивало у новом кругу насиља на простору ове државе, без изгледа не само да неко постане коначни победник, већ и да значајније промени стање на терену. Оно се сада своди и сводиће се и убудуће на умањену, аутономну курдску област (под америчким покровитељством), фактички самосталну област Друза (под непосредном израелском окупацијом) и конфузну, међусобно на фракције подељен простор кога настајују арапски сунити. Ако би, у таквој ситуацији, Алавити дуж приморја нашли довољно јаке савезнике да поново подигну главу – Сирија би могла да се *de facto* распадне на своје саставне микро-географске делове – приморску алавитску област, курдску област, област Друза, област око Алепа и област око Дамаска.

Регионално јачање неоосманске Турске само је делимично и више је последица сплета околности него чврста стварност: Турска је већ увелико увучена у дуготрајни секташки рат на Леванту из кога се, када се у њега уђе довољно дубоко, тешко излази. У перспективи, он може лако довести до сукоба са САД и Израелом. Овакав развој догађаја би трајно слабио турску моћ и онеспособљавао је да се значајније војно и политички инволвира на другим просторима, у другим, по њу такође битним, геополитичким регијама (Кавказ, Средња Азија, Балкан). То не значи да Турска – понесена јачањем позиција на Леванту – не може да са полетом крене да реализује своје планове на другим просторима; али ће то бити могуће искључиво дипломатским и економско-политичким активностима, јер ће њено војно тежиште дуготрајно бити усидрено дуж њених јужних граница, везаних за курдско питање.

Што се тиче Ирана, његово регионално слабљење је евидентно, али не и дуготрајно непоправљиво. У жељи да барем једним делом поново повеже „шиитски лук”, Техеран ће морати да игра стрпљиву игру, ослони се на недржавне актере и процени да ли му је боље да подржи Алавите да праве своју самосталну државу него да покушава да упливише на централну власт у Дамаску која се показала крхком и склона паду. Заливске монархије, најслабији од спољних играча, само могу да рачунају на раст свог престижа међу сунитима на Леванту и мало више шта

од тога; уместо да се узносе, боље би им било да се припреме за разочарање које ће, силом принуђени на разна лавирања, доживети од својих тек површно редизајнираних пулена који стичу прва озбиљна искуства из реал-политичких међународних односа.

РЕФЕРЕНЦЕ

- ACAPS. 2025. "SYRIA Risk analysis: escalating sectarian tensions and humanitarian implications, July–December 2025." *Thematic Report*. July 22, 2025. https://www.acaps.org/fileadmin/Data_Product/Main_media/20250722_ACAPS_Syria-_Risk_analysis__July-December_2025__.pdf.
- Al Jazeera. 2024. "Israel says to impose 'sterile' zone in south Syria, launches 480 air raids." *Al Jazeera*. December 10, 2024. <https://www.aljazeera.com/news/2024/12/10/barrage-of-israeli-attacks-destroys-important-military-sites-in-syria>.
- Al Jazeera. 2025. "ISIL (ISIS) launches first attacks against new Syrian government." *Al Jazeera*. May 30, 2025. <https://www.aljazeera.com/news/2025/5/30/isil-isis-launches-first-attacks-against-new-syrian-government>.
- Bajagić, Mladen. 2014. „Islamska država Iraka i Sirije (ISIS/ISIL) – nastanak, razvoj, ideološki temelji i ciljevi." *Politika nacionalne bezbednosti* 7 (2): 25–54.
- Bhalla, Reva. 2014. "The Geopolitics of Syrian Civil War." *Forbes*. January 21, 2014. <https://www.forbes.com/sites/stratfor/2014/01/21/the-geopolitics-of-the-syrian-civil-war/>.
- Borgoñoz Moya, Rafael. 2025. "Strategic and geopolitical implications of regime change in Syria." *IEEE – Instituto Español de Estudios Estratégicos*. June 16, 2025. https://www.defensa.gob.es/documents/2073105/2320887/implicaciones_geopoliticas_y_estrategicas_en_siria_2025_dieceo49_eng.pdf/44ddec63-e46a-dff6-c7f6-a2d93b35d65c?t=1749538528457&utm.
- Campa, Kelly, Andie Parry, Ben Rezaei, Katherine Wells, Ben Schmida, and Brian Carter [Campa et al.]. 2025. "Iran Update, May 2, 2025." *Institute for Study of War (ISW)*. <https://understandingwar.org/research/middle-east/iran-update-may-2-2025/>.
- Chiriatti, Alessia. 2012. "Neo-Ottomanist Diplomacy: The Turkish Geopolitics in Syria." In *XXVI Convegno della Società Italiana di Scienza Politica (SISP)*, 1–19. Rome: Facoltà di Scienze Politiche.

- Dzulhisham, Huzeir Ezekiel. 2024. "Explaining the Collapse of Assad's Regime in Syria." *RSIS Commentary*. December 13, 2024. <https://www.rsis.edu.sg/wp-content/uploads/2024/12/CO24193.pdf>.
- Gajić, Aleksandar. 2015. „Građanski rat u Siriji – geopolitički okvir.” *Kultura Polisa* 12 (27): 21–37.
- Hassan, Hassan. 2025. "The Gulf states: United against Iran, divided over Islamists." In *Regional Struggle for Syria*, eds. Barnes Julien and Levy Daniel, 17–24. London: European Council of Foreign Relations (ECFR).
- Holmes, Oliver. 2025. "Israel launches bombing raids in Syria and Lebanon." *The Guardian*. July 15, 2025. <https://www.theguardian.com/world/2025/jul/15/israel-attacks-syrian-military-amid-deadly-clashes-between-druze-and-bedouin-clans> 5.
- Lišanin, Mladen. 2014. „Islam i islamizam: poreklo, problemi, perspektive.” *Politika nacionalne bezbednosti* 7 (2): 137–149.
- Lopez de Miguel, Mariano. 2025. "Geopolitical Prospect in Syria after the fall of Bashar al Assad." *Revista Seguridad y Poder Terrestre* 4 (1): 147–160. DOI: 10.56221/spt.v4i1.77.
- Mackinder, Halford. 2009. *Demokratski ideali i stvarnost*. Beograd: Metafizika.
- Nerguizian, Aram. 2014. "The Struggle for Levant: Geopolitical Battles and the Quest for Stability." *Center for Strategic and International Studies (CSIS) – Burke Chair in Strategy*. September 18, 2014. <https://www.csis.org/analysis/struggle-levant-geopolitical-battles-and-quest-stability>.
- Reuters. 2024a. "Assad's whereabouts unknown, army officers say he boarded flight." *Reuters*. December 8, 2024. Archived <https://www.reuters.com/world/middle-east/syrian-president-bashar-al-assad-has-left-damascus-an-unknown-destination-say-2024-12-08/>.
- Reuters. 2024b. "Syrian rebels enter northern city of Manbij, Turkish source says." *Reuters*. December 8, 2024. <https://www.reuters.com/world/middle-east/syrian-rebels-enter-northern-city-manbij-turkish-source-says-2024-12-08/>.
- Reuters. 2025. "Syria's interim president signs deal with Kurdish-led SDF to merge forces." *Reuters*. March 11, 2025. <https://www.reuters.com/world/middle-east/syria-reaches-deal-integrate-sdf-within-state-institutions-presidency-says-2025-03-10/>.
- Sthuni, Adrian. 2025. "The Islamic State in 2025: an Evolving Threat Facing a Waning Global Response." *International Centre for*

- Counter-Terrorism (ICCT)*. July 11, 2025. <https://icct.nl/publication/islamic-state-2025-evolving-threat-facing-waning-global-response>.
- Šerić, Matija. 2025. "Hayat Tahrir al Sham: zločinačka organizacija na čelu Sirije u kvazidemokratskom ruhu." *Geopolitika.news*. 23. januar 2025. <https://www.geopolitika.news/analize/hayat-tahrir-al-sham-zlocinacka-organizacija-na-celu-sirije-u-kvazidemokratskom-ruhu/>.
- Trujillo, Raquel Jorge. 2025. "Russia's foreign and security policy in Syria: historical relations, Cold War paradigms, and contemporary geopolitics." *Frontiers in Political Science* 7: 1–11. DOI: 10.3389/fpos.2025.1489285.
- Tzarias, Zenonas. 2019. *The New Geopolitics of Eastern Mediterranean: Trilateral Partnership and Regional Security*. Nicosia: Prior Cypras Center – Friedrich Ebert Stiftung.
- Wakim, Jamal. 2012. "Geopolitical dimension of Syrian crisis." *Foreign Policy Journal*. August 04, 2012. <https://www.foreignpolicyjournal.com/2012/08/04/geopolitical-dimensions-of-the-syrian-crisis/>.
- Zelina, Aaron. 2025. "Delisting Hay'at Tahrir al-Sham: Implications for U.S. Counterterrorism and Syria Policy." *The Washington Institute for Near East Policy*. July 10, 2025. <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/delisting-hayat-tahrir-al-sham-implications-us-counterterrorism-and-syria-policy>.

Aleksandar Gajić*

Institute of European Studies, Belgrade, Republic of Serbia

GEOPOLITICAL CONSEQUENCES OF BASHAR AL-ASSAD'S FALL IN SYRIA**

Resume

Following the theoretical framework of classical geopolitical analysis, the paper provides a geopolitical overview of power transitions in Syria at the end of the long-standing civil war, the course of military operations, and a description of the new situation on the ground that emerged immediately. The introductory part of the paper explains the basic weaknesses of the Bashar Al-Assad regime, as well as its main flaws that led to its collapse in just eleven days. The second segment of the paper explains the geopolitical importance of Syria in a historical perspective, highlighting its constancy within the Levant as an intermediate space in the Middle East, located between the areas occupied by regional geopolitical powers across different historical eras. In this way, the similarity between the former and the current circumstances is highlighted. The middle part of the paper examines the geopolitical dimensions of the newly established state, the ideological and political background of HTS, the ruling military faction in the new Sunni government in Damascus, and its relationship with other factions and their strongholds in certain regions of Syria. The third part of the paper analyses the influence of external great and regional powers on the situation in contemporary Syria and their interest projections, which conflict with each other in many ways. The final part of the paper addresses a prognostic assessment of the future geopolitical prospects of post-Assad Syria, taking into account the existing antagonisms and divergent interests of the Syrian military, ethnic formations, and external powers.

* E-mail address: sasa95gajic@gmail.com; ORCID: 0000-0002-3873-0231.

** The paper was created within the framework of the scientific and research activities of the Institute of European Studies in Belgrade, funded by the Ministry of Science and Innovation of Republic of Serbia.

Keywords: fall of Bashar Al-Assad, Syrian civil war, Levant, geopolitics, interests of great powers in the Middle East.

* Овај рад је примљен 29. јануара 2026. године, а прихваћен за штампу на састанку Редакције 27. фебруара 2026. године.